

Polskie opowieści

ALICJA PACEWICZ

Proponujemy udział w krótkim projekcie „Polskie opowieści”, który pozwala w głębszy sposób porozmawiać o 100 latach naszej niepodległości. Szkoła to naturalne miejsce do zbierania i spisywania mało znanych historii o polskich dziejach, naszych miejscowościach i ludziach, którzy je współtworzyli; relacji o wydarzeniach, w których uczestniczyli; opowieści, jak zmieniało się ich życie zawodowe, ich domy... Trzeba to robić w przemyślany sposób – i temu właśnie służy ten krótki projekt, który można (choć nie trzeba) połączyć z udziałem w konkursie Gazety Wyborczej i Ośrodka Brama Grodzka – Teatr NN z Lublina pt. „Akademia Opowieści. Nieznani bohaterowie naszej niepodległości”.

1. Zapytaj uczennice i uczniów, w jaki sposób ich zdaniem należałoby uczcić w waszej szkole setną rocznicę Niepodległości, tak by nie była to sztamowa akademie lub nudna ścienna gazetka. Pokaż uczniom strony internetowe, które pokazują różne inicjatywy obywatelskie z okazji Jubileuszu, np. takie:

- » <https://naszaniepodlegla.pl/>
- » <https://niepodlegla.ceo.org.pl/>
- » <https://historionauci.ceo.org.pl/>
- » <http://www.nieodlegla.pl/>

Wypisz różne propozycje i pomysły młodych na tablicy, dodając własne, a następnie wybierzcie te, które wydają wam się najbardziej atrakcyjne – będziecie mogli następnie przedstawić je dyrekcji szkoły i/lub zrealizować jako samorząd uczniowski.

2. Zaproponuj klasie udział w krótkim projekcie *Polskie opowieści*, który pozwala w głębszy i ciekawy sposób porozmawiać o 100 latach niepodległości. Szkoła jest przecież dobrym i naturalnym miejscem do zbierania opowieści o polskich losach, naszych miejscowościach i ludziach, którzy tu żyli i je współtworzyli; relacji o wydarzeniach, których byli świadkami, w których uczestniczyli; opowieści, jak zmieniało się ich życie, ich domy... Trzeba to robić w przemyślany i staranny sposób – i temu właśnie służy ten krótki projekt, który można połączyć z udziałem w konkursie Gazety Wyborczej i Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN” z Lublina pt. „Akademia Opowieści. Nieznani bohaterowie naszej niepodległości”.

W zaproszeniu do konkursu można przeczytać:

Historia Polski to nie tylko historia wielkich bitew i przelanej krwi. To również wielki codzienny wysiłek zwykłych ludzi, którzy nie zginęli na wojnie. Mieli marzenia i energię, dzięki której zmieniali świat. Pod okupacją, zaborami, w czasach komunizmu, dzisiaj – zawsze byli wolni.

Każdy w polskiej rodzinie, wsi, miasteczku i mieście ma takiego bohatera: babcię, dziadka, nauczyciela, przyszywanego wujka, sąsiada. Jednych znaliśmy osobiście, innych ze słyszenia. Opowiada się o nich anegdoty, wspomina z podziwem i sympatią.

Byli prawnikami, konstruktorami, nauczycielami, bywało też, że nie mieli żadnego zawodu. Uczyli, leczyli, tworzyli, wychowywali dzieci, budowali, projektowali. Dzięki nim mamy szkoły, biblioteki na wsi, związki zawodowe, gazety,

wiersze, fabryki. Dawali innym ludziom przykład wolności, odwagi, pracowitości. Bez nieznanymi bohaterów – kobiet i mężczyzn – nie byłoby niepodległej Polski. Dzięki nim przetrwaliśmy.

„Gazeta Wyborcza”, *Kolejna odsłona Akademii Opowieści: "Nieznani bohaterowie naszej niepodległości"*

Zaproponuj by uczniowie zapoznali się z oraz formularzem zgłoszeniowym i wyjaśnij ewentualne wątpliwości. Sprawdź, ile osób w klasie chciałoby wziąć udział w konkursie, zwróć uwagę, że opowiadanie nie może przekroczyć 8 tysięcy znaków (niespełna 4 strony) i trzeba je wysłać do 30 września 2018 r. Najciekawsze wspomnienia będą sukcesywnie publikowane na łamach Gazety Wyborczej (w tym jej dodatków np. „Ale Historia”; „Magazyn Świąteczny”, „Duży Format” oraz w zasięgach lokalnych) lub w serwisach z grupy Wyborcza.pl. Do tej pory na konkurs wpłynęło już ponad 300 opowieści, z których kilkanaście zostało opublikowanych (przed publikacją redakcja Gazety Wyborczej zwraca się do autora/rki wspomnień, by uzgodnić szczegóły).

Osoby, które nie chcą brać udziału w konkursie, mogą oczywiście włączyć się w projekt w trybie „bezkonkursowym”. I tak największą nagrodą w takich działaniach jest satysfakcja z wykonanej pracy, radość ze spotkania z ludźmi, wspólnej pracy nad ocaleniem wspomnień czy z dzielenia się opowieściami z innymi. Prace, które nie będą zgłaszane na konkurs mogą mieć zupełnie inną formę – w grę wchodzi np. film, komiks, podcast lub fotocast, wystawa zdjęć, spotkanie ze świadkami historii, przedstawienie teatralne.

3. Uświadom zatem uczniom, że także oni mogą stać się odkrywcami ciekawych, nieznanymi historii z ostatnich 100 lat dziejów Polski. Wyjaśnij, że opowieści, które zbiorą i spiszą albo zarejestrują w inny sposób, mają wartość osobistą – dla osób, których dotyczą, dla nich samych i dla tych, którzy je poznają. Życie każdego człowieka, nawet osób nieznanymi, jest warte opisanie. Wspomnienia są warte ocalenia, tak by coś, co zapisane jest w pamięci tylko jednego człowieka, stało się częścią naszej wspólnej, polskiej historii. Opowieści takie, zwłaszcza, jeśli mają też wartość historyczną – są ważnymi świadectwami polskich dziejów w ostatnich stu latach i być może będą z nich kiedyś korzystać historycy czy socjologowie. Zbierając i udostępniając te relacje wzbogacają historię swoich miejscowości i innych miejsc w całej Polsce i na świecie. Opowieści te mogą mieć także wartość artystyczną – literacką czy filmową. Jaka ona będzie, zależy tylko od samych uczniów, od tego do jakich historii zdołają dotrzeć i jak dobrze uda im się je opowiedzieć. Zapytaj, czy pamiętają jakieś opowieści o polskiej historii ostatnich 100 lat i od kogo je usłyszeli. Porozmawiajcie o tym, co w takich relacjach jest najciekawsze i dlaczego warto się włączyć w ich zbieranie i tworzenie. Warto, by zajrzeli do archiwalnych zbiorów historii mówionej i sprawdzili, jak zbiera się relacje świadków historii:

- » http://teatmn.pl/historiamowiona/hm_leksy/3537
- » <http://teatmn.pl/historiamowiona/node/148>
- » <https://audiohistoria.pl/>

4. Zastanówcie się wspólnie, jak dotrzeć do ludzi, którzy chcieliby opowiedzieć jakąś historię ze swojego życia. Jakie pomysły mają uczennice i uczniowie? Niekiedy wystarczy zapytać dziadków czy rodziców, czasem warto sprawdzić, czy swoimi opowieściami nie chcieliby się z nami podzielić sąsiedzi i znajomi, niekiedy można też poszukać trochę dalej. Starsi ludzie z przyjemnością dzielą się swoimi wspomnieniami i doświadczeniami, a jeśli słyszą, jaki jest cel uczniowskich poszukiwań, zwykle tym chętniej godzą się opowiedzieć ciekawe historie z własnego życia. W programach Ślady przeszłości i Opowiem Ci o wolnej Polsce prowadzonych w ubiegłych latach przez Centrum Edukacji Obywatelskiej młodzi ludzie przez kilkanaście lat zbierali historie znanych i nieznanymi mieszkańców swoich miejscowości, nagrywali je, kręcili filmy, spisywali, dokumentowali, sprawdzali w innych źródłach wydarzenia przedstawiane przez swoich „świadków historii”. Czasem byli to dziadkowie (a nawet pradiadkowie) kolegi, czasem emerytowana nauczycielka ich szkoły albo działacz stowarzyszenia miłośników ich miejscowości.

Publikacja „Ślady przeszłości – uczniowie adoptują zabytki”

Publikacja „Opowiem ci o wolnej Polsce – spotkania młodzieży ze świadkami historii”

5. Poproś, by uczniowie uważnie przeczytali jedną z opowieści zamieszczonych na stronie akcji *Akademia Opowieści* (uwaga! można także polecić przeczytanie tekstów w domu, przed zajęciami). Możesz sam/a wybrać teksty do przeczytania (jeden dla wszystkich lub kilka różnych) lub zaproponować, by każdy wybrał tekst, który najbardziej go zainteresuje. Następnie na zajęciach uczniowie, pracując w parach lub małych zespołach, rozmawiają o opowieściach, zarówno o ich treści, jak i formie. Co im się najbardziej podobało, co ich zdziwiło lub zaskoczyło? Czego jeszcze chcieliby się dowiedzieć o bohaterach tej opowieści? Czy opowieść ilustrowana była zdjęciami i co można z nich wyczytać? Które informacje o wydarzeniach i miejscach w niej wspomnianych mogą sprawdzić w internecie i w jakich źródłach najlepiej ich szukać? Podyskutujcie na forum klasy o języku tej opowieści – jaką narrację zastosował autor? Jak przedstawia bohatera/rkę swojego wspomnienia? Jakie szczegóły zawiera tekst? Które fragmenty są najciekawsze, a które trochę nużące? Przedstaw uczniom wskazówki Cezarego Łazarewicza, jak pisać wspomnienie o czymś z życia. Wspólnie sprawdźcie, czy autorzy tekstów, które poznaliście do nich się stosowali? Co można by w tych relacjach zmienić od strony informacyjnej, językowej lub stylistycznej?

Poradnik Cezarego Łazarewicza Nie kombinuj, nie przerywaj, pisz prosto

6. Zaproponuj by uczniowie – w tych samych lub nowych parach (albo małych zespołach) wspólnie zdecydowali, z kim mogą porozmawiać i czyje wspomnienia chcieliby spisać. Jeśli nie uda im się od razu podjąć decyzji, można sporządzić listę dwóch, trzech osób, potencjalnych rozmówców. Poproś, by zaplanowali swoją pracę i stworzyli prosty harmonogram działań, uwzględniając następujące zadania:

- » nawiązanie kontaktu z potencjalnym rozmówcą (rozmówcami) i uzyskanie zgody na rozmowę oraz spisanie wspomnienia;
- » umówienie się na spotkanie (to może być kilka spotkań);
- » zorganizowanie sprzętu do nagrania rozmowy (telefon, kamera?);
- » przygotowanie się do rozmowy (m.in. uzyskanie informacji, o jakich wydarzeniach nasz bohater chce opowiedzieć, w jakich miejscach w tym czasie przebywał/mieszkał – to pomoże znaleźć wiadomości, które ułatwią wywiad; jakie pytania chcemy zadać? jak pytać o konkrety i szczegóły? kiedy poprosić o zdjęcia lub inne przedmioty związane z opowieścią?);
- » przeprowadzenie i nagranie wywiadu;
- » spisanie wspomnienia w formie przewidzianej w konkursie „Akademii Opowieści” lub w innej postaci, np. edycja nagrania filmowego, dźwiękowego, stworzenie komiksu lub fotokastu;
- » uzyskanie wskazówek od nauczyciela/lki oraz uwag redakcyjnych od innych osób (np. rodziców, koleżanek i kolegów);
- » zaprezentowanie spisanych wspomnień osobom, z którymi robiliśmy wywiady i uwzględnienie ich uwag;
- » wysłanie pracy na konkurs lub zamieszczenie jej na uzgodnionej z nauczycielem/lką stronie internetowej lub blogu (szkoły? miasta? itp.). Uwaga! prace uczniowskie powinny być podpisane, warto też od razu zaznaczyć, na jakiej licencji mogą być wykorzystywane przez innych – zachęcamy do stosowania tzw. *otwartych licencji*.
- » publiczna prezentacja opowiadań i wspomnień zebranych przez uczennice i uczniów (patrz niżej).

Wskazówki, jak przeprowadzić rozmowę i ją zarejestrować, a potem spisać lub w inny sposób opracować, znajdziecie m.in. w materiale Centrum Edukacji Obywatelskiej *Warsztat z historii mówionej*.

7. Wspólnie zaplanujcie, kiedy i w jakiej formie uczniowie mogą podzielić się rezultatami swojej pracy z innymi – to może być wspólna szkolna impreza, na którą zaprosicie także swoich rozmówców i innych mieszkańców miasta, możecie stworzyć internetową bibliotekę waszych prac i zamieścić je w wybranym miejscu, można także je wydrukować i pokazać w formie wystawy, a nawet zamienić na książkę, którą młodzi ludzie sami złożą i zilustrują. Wszystkie formy są do rozważenia, ważne jest tylko, by wstępnie ustalić termin takiej publicznej prezen-

tacji, bo on pomoże wyznaczyć terminy wykonania i zakończenia wszystkich innych zadań. Gdy już będzie wiadomo, kiedy i w jakiej postaci pokażecie innym swoje prace, nie zapomnijcie o upowszechnieniu tej informacji i wypromowaniu tego wydarzenia. Najlepiej zrobić to zarówno w formie tradycyjnych ulotek czy plakatów, jak i w sieci – przez wybrane media społecznościowe. Przyda się także „promocja szeptana” – sami zapraszajcie na finał *Polskich opowieści* swoich kolegów, znajomych, rodzinę, inne szkoły i wszystkich potencjalnych odbiorców. Takie łączenie różnych sposobów promocji zawsze dobrze działa!